

PIOTR PIĄTAK

REGULOWANIE ORAZ KONTROLA PIERWSZEJ SPRZEDAŻY RYB

W Polsce wprowadza się obowiązek dokonywania pierwszej sprzedaży ryb za pośrednictwem aukcji rybnych. Samo jednak dokonywanie sprzedaży przez aukcje rybne nie gwarantuje, że przestrzegane będą ograniczenia związane z rybołówstwem.

Aukcje rybne działają na podstawie zasady non-profit, jednak i tak dochodzi do zwiększenia ceny sprzedaży ryb o prowizję pobieraną na pokrycie działalności aukcji. Niewątpliwie korzystanie z aukcji rybnych odciąża rybaków od czynności związanych z przygotowaniem ryby do zbycia, znalezieniem kupującego czy nawet zabezpieczenia uiszczenia ceny za dostarczony towar.

Autor artykułu uważa, że handel rybami za pośrednictwem aukcji powinien być dobrowolny. System połowu w Unii Europejskiej opiera się na obserwacji, ewidencji i inspekcji statków.

1. UWAGI WSTĘPNE

Handel produktami rybołówstwa rozpoczyna się od ich pierwszej sprzedaży. O ile odnośnie do rybołówstwa morskiego do obrony jest stanowisko, że ta dziedzina gospodarki jest reglamentowana¹, o tyle nie wydaje się zasadne używanie takiego określenia przy omawianiu pierwszej sprzedaży ryb. Regulacje dotyczące bezpośrednio tej tematyki mają przede wszystkim na celu ewidencjonowanie obrotu rybami oraz kontrolę wprowadzania jej do obrotu. Bardziej prawidłowe wydaje się mówienie o regulowaniu² pierwszej sprzedaży ryb, które to działanie jest ściśle powiązane z działaniami mającymi na celu ochronę żywych zasobów morza. Niewątpliwie umożliwiałaby kontrolę właściwych warunków sanitarno-epidemiologicznych sprzedaży ryb, lecz przede wszystkim jest instrumentem kontroli przestrzegania limitów połowowych oraz innych uregulo-

¹ Poprzez reglamentację w znaczeniu prawnym należy rozumieć ograniczenie, podporządkowanie jakiejś działalności zasadom ustalonym przez przepisy prawne. Natomiast w znaczeniu publicznym oznacza ona ograniczenie czyichś praw, wolności, inicjatyw, kontrolowanie czyjejś działalności tak, by nie wychodziła poza ustalone arbitralne normy: red. S. D u b i s z, *Uniwersalny słownik języka polskiego*, tom II, Warszawa 2003, s. 910.

² Poprzez regulowanie należy rozumieć ujmowanie czegoś w pewne normy, przepisy, porządkowanie, normowanie: *ibidem*, s. 912.

wań odnoszących się do ochrony żywych zasobów morza. Przedstawianie tej tematyki wymaga scharakteryzowania ogólnych mechanizmów prawnych mających na celu ochronę żywych zasobów morza. Celowe jest podjęcie próby wyodrębnienia uregulowań odnoszących się wyłącznie do pierwszej sprzedaży ryb. Zwrócenie uwagi na ten przedmiot regulacji spowodowane jest rozszerzonym zakresem naruszanych wolności. Motywuje do tego ponadto podejmowana przez ustawodawcę krajowego próba dyferencjacji warunków pierwszej sprzedaży ryb, w zależności od gatunku będącego przedmiotem transakcji. Zasadne wydaje się przybliżenie regulacji dotyczącej pierwszej sprzedaży dorsza, gdyż ochrona tego gatunku ma priorytetowy charakter na gruncie wspólnotowego prawa morskiego.

2. GOSPODARCZE ORAZ SPOŁECZNE ZNACZENIE RYBOŁÓWSTWA MORSKIEGO

Z rybołówstwem morskim jako dziedziną gospodarki związanych jest wiele aspektów ludzkiej działalności³. Przykładem może być ochrona środowiska, w szczególności dążenie do zrównoważonego zarządzania zasobami morskimi, budowanie infrastruktury transportowej oraz portowej, dokonywanie połowów, handel produktami rybołówstwa morskiego i ich przetwórstwo. Sama ochrona środowiska morskiego wchodzi w skład szeroko pojętej oceanologii, rozumianej jako nauka o charakterze interdyscyplinarnym, obejmującej, obok studiów oceanograficznych, eksploatację gospodarczą, zapobieganie zanieczyszczeniom, likwidację ich skutków, a także renowację środowiska. Prawidłowa eksploatacja zasobów morza jest zagrożona przez naszą nieumiejętność postrzegania zagrożeń na tyle wcześniej, aby wprowadzenie środków zaradczych było jeszcze skuteczne⁴.

Zarówno rządy państw nadbrzeżnych, jak i cała społeczność międzynarodowa działająca w systemie Narodów Zjednoczonych starają się od dawna rozwiązywać narastające problemy gospodarcze, społeczne i prawne związane ze zrównoważonym korzystaniem z dostępnych zasobów i podporządkowaniem rynków ryb i ich przetwórstwa⁵. Cel określony przez FAO⁶ w odniesieniu do rybołówstwa polega na „planowaniu i rozwoju rybołówstwa oraz zarządzaniu

³ W art. 2 ustawy z dnia 19.02.2004 r. o rybołówstwie (Dz.U. z 2004 r., Nr 62, poz. 574 z późn. zm.) zawarto definicję legalną rybołówstwa, zgodnie z którą rybołówstwem jest: rybołówstwo morskie, skup lub przetwórstwo na morzu organizmów morskich, połów organizmów morskich w celach naukowo-badawczych, szkoleniowych albo sportowo-rekreacyjnych, zarybianie oraz chów lub hodowla ryb i innych organizmów morskich. Poprzez rybołówstwo morskie należy natomiast rozumieć połów organizmów morskich w morzu w celach zarobkowych.

⁴ K. Korzeniowski, *Ochrona środowiska morskiego*, Gdańsk 1998, s. 9.

⁵ L. Łukaszuk, *Rybołówstwo morskie – systemy regulowania limitów połowów a Wspólna Polityka Rybołówstwa (CFP) Unii Europejskiej. Wybrane zagadnienia*, Prawo Morskie 2004, tom XIX, s. 6.

⁶ Food and Agriculture Organization of the United Nations.

nim w sposób odpowiadający wielorakim potrzebom i oczekiwaniom społecznym, nie zagrażając przy tym możliwościom korzystania przez przyszłe pokolenia z pełnego zakresu towarów i usług związanych z ekosystemami morskimi⁷. Podejście ekosystemowe definiuje się tutaj jako podejście, które „stara się zrównoważyć różne cele społeczne, poprzez uwzględnianie stanu wiedzy i wątpliwości dotyczących żywności, nieżywności i związanych z działalnością człowieka elementów ekosystemów oraz zachodzących między nimi interakcji i poprzez stosowanie zintegrowanego podejścia do rybołówstwa w granicach uwzględniających wymogi ekologii⁷”.

Rybołówstwo morskie stanowi istotny obszar działania Unii Europejskiej i jej państw członkowskich. Monitorowane są ilości odławianych ryb, ich rozmiary, gatunki oraz techniki połowowe i używany sprzęt. Ustaleń między państwowych wymagają zwłaszcza kwestie dotyczące nadmiernego odławiania oraz zanieczyszczenia środowiska morskiego, stanowiące zagrożenie dla zachowania równowagi ekosystemu rybnego. Wspólnota Europejska już od początku istnienia stawiała przed rybołówstwem i rolnictwem priorytetowe zadania społeczne, ekonomiczne i ekologiczne⁸. Wspólnota Europejska dąży w swych działaniach do udziału zarówno w korzyściach, jak i odpowiedzialności związanych ze zrównoważonym wykorzystywaniem zasobów mórz i oceanów – w trosce o przyszłe pokolenia ich użytkowników. Traktuje to jako wyraz solidarności i dbałości o naszą Planetę oraz jej systemy – klimatyczny i bioregulacji⁹. Europejski Trybunał Sprawiedliwości zatwierdził wewnętrzną wyłączną kompetencję Wspólnoty Europejskiej w podejmowaniu „wszelkich możliwych środków mających na celu zachowanie zasobów biologicznych morza” oraz wskazał w założeniach Wspólnej Polityki Rybołówstwa na potrzebę ratowania ginących zasobów. Powstał problem, do kogo należy ta kompetencja. Europejski Trybunał Sprawiedliwości rozstrzygnął sprawę i ponownie potwierdził wagę odnowy zasobów. Europejski Trybunał Sprawiedliwości podkreśla wagę racjonalnego zarządzania zasobami łowisk¹⁰.

⁷ Komunikat Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego, *Rola WPRyb we wprowadzeniu podejścia ekosystemowego do gospodarki morskiej*, SEK (2008) 449, s. 4.

⁸ E. Sibrecht-Ośka, *Przewodnik po Wspólnej Polityce Rybołówstwa, Prawo UE na co dzień*, red. A. Graś, Warszawa 2001, s. 8–9.

⁹ L. Łukaszyk, *Aspekty prawne zorientowanej globalnie morskiej współpracy gospodarczej Wspólnoty Europejskiej na przełomie wieków*, [w:] *Prawo gospodarcze Wspólnoty Europejskiej na progu XXI wieku*, red. C. Mik, Toruń 2002, s. 403.

¹⁰ Sprawa 3,4,6/76: Cornelis Kramer, Zb. Orz. 1976, s. 1279 oraz sprawa C-804/79: Komisja v. Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, Zb. Orz. 1981, 1045 ust. 17, cyt. za: D. Pyć, *Rybołówstwo*, [w:] *Ochrona środowiska*, red. Z. Brodecki, Warszawa 2005, s. 246–247.

3. REGULOWANIE RYBOŁÓWSTWA MORSKIEGO NA FORUM MIĘDZYNARODOWYM

3.1. UWAGI WSTĘPNE

Współpraca w zakresie ochrony i zachowania środowiska morskiego powinna być organizowana w skali globalnej i regionalnej¹¹, a zwłaszcza za pośrednictwem organizacji międzynarodowych w zakresie opracowywania międzynarodowych norm, standardów, zalecanych praktyk oraz procedur mających na celu ochronę i zachowanie środowiska morskiego¹². Konieczność współpracy na forum międzynarodowym wynika przede wszystkim z transgranicznej migracji ławic ryb oraz innym produktów rybołówstwa. Zasadne jest również zwrócenie uwagi na historię powstawania prawa morskiego – konieczne jest więc ujednoczenie samych norm, jak i stosowanej terminologii¹³. Ze względu na ramy tematyczne niniejszego opracowania ograniczono się do omówienia podstawowych aktów prawnych i organizacji międzynarodowych mających znaczenie dla rybołówstwa morskiego na Morzu Bałtyckim, ze zwróceniem szczególnej uwagi na połów dorsza.

3.2. KONWENCJA O PRAWIE MORZA

W systemie regulacji prawnomiędzynarodowych odnoszących się do rybołówstwa morskiego czołowe miejsce przypada Konwencji o prawie morza z 1982 r.¹⁴, w której zostały skodyfikowane główne zasady odnoszące się do tej

¹¹ Problematyka regionalna, zwana niekiedy terytorialną, obejmuje obszary lądowe wraz z wodami morskimi, podlegającymi jurysdykcji państwa nadbrzeżnego. Problematyka globalna dotyczy spraw o zasięgu krajowym – J. Ciechanowicz, *Prawna ochrona środowiska w gminach nadmorskich*, Gdańsk 1997, s. 9.

¹² J. Gilas, *Prawo morskie*, red. J. Łopuski, tom I, Bydgoszcz 1996, s. 393.

¹³ Jerzy Młynarczyk wskazuje na znaczący wpływ zwyczajów na kształtowanie się prawa morskiego. Wskazuje, że proces instytucjonalizacji istniejących zwyczajów i nadawania im charakteru norm prawnych przebiegał w sposób spontaniczny czysto przypadkowo nie bez zahamowań i wstrząsów. Żmudny proces ujednoczenia aparatury pojęciowej, rozpoczęty właściwie w końcu XIX w. wraz z podjęciem na szerszą skalę międzynarodowych poczynań unifikacyjnych, daleki jest od stanu, który można uznać za zadowalający. Jest to zresztą rezultat brzemiennej w skutki dla prawa morskiego dychotomii między systemem prawa kontynentalnego, tworzącego generalne zasady na podstawie sformułowanych pojęć ogólnych, i prawa powszechnego (*common law*), w którym ogólne zasady powstają głównie na gruncie konkretnych orzeczeń sądowych – J. Młynarczyk, *Prawo morskie*, Gdańsk 2002, s. 14–15.

¹⁴ Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza sporządzona w Montego Bay 10.12.1982 r. Została ratyfikowana 6.11.1998 r. (Dz.U. 2002, Nr 59, poz. 543). Wspólnota Europejska związała się Konwencją decyzją Rady 98/392/WE z 23.03.1998 r. dotyczącą zawarcia przez Wspólnotę Europejską Konwencji Organizacji Narodów Zjednoczonych o prawie morza z 10.12.1982 r. i Porozumienia z 28.07.1994 r. odnoszącego się do stosowania jego części XI (Dz.Urz. L 179 z 23.6.1998, s. 1).

sfery działalności i współpracy morskiej państw i innych podmiotów¹⁵. Konwencja ta często nazywana jest konstytucją mórz i oceanów – ze względu na swój całościowy i kodyfikujący charakter, a także późniejszą uniwersalizację jej przepisów, prowadzącą do uznania jej postanowień za prawo zwyczajowe przez większość państw¹⁶.

W Konwencji o prawie morza wyodrębniono następujące obszary morskie: wody wewnętrzne, wody archipelagowe, morze terytorialne, wyłączną strefę ekonomiczną, szelf kontynentalny, strefę przyległą, morze pełne oraz obszar, czyli znajdujące się poza granicami jurysdykcji państwowej dno mórz i oceanów, a także ich podziemie. Uprawnienia państw–stron w odniesieniu do poszczególnych obszarów morskich są zróżnicowane¹⁷. Abstrahując od kryteriów formalnoprawnych dotyczących statusu poszczególnych obszarów morskich, z punktu widzenia racjonalności, efektywności zarządzania i działań ochronnych, całość polskiej strefy Bałtyku należy traktować łącznie (z zachowaniem koniecznych różnic) jako jednolity obszar administrowania. Na obszarze tym uprawnienia państwa (określone pojęciem zwierzchnictwa) maleją w miarę oddalania się od lądu i są regulowane zarówno normami prawa międzynarodowego, jak i wewnętrznego. Każdego z wymienionych podobszarów dotyczy odrębna grupa aktów prawnych, przy czym postulat *de lege ferenda* wymaga daleko idącej ich synchronizacji w kierunku ujednoczenia zarządzania¹⁸.

Państwa są zobowiązane do ochrony i zachowania środowiska morskiego. Mają suwerenne prawo do eksploatacji swoich zasobów naturalnych stosownie do ich polityki w dziedzinie ochrony środowiska i zgodnie z ich obowiązkiem ochrony i zachowania środowiska morskiego¹⁹. Jeżeli chodzi o tzw. wyłączną strefę ekonomiczną, czyli obszar położony na zewnątrz morza terytorialnego i przylegający do tego morza, to jej szczególny status polega na tym, że państwu nadbrzeżnemu przysługują suwerenne prawa w celu eksploatacji i eksploatacji, ochrony i gospodarowania zasobami naturalnymi (zarówno żywymi, jak i nieożywionymi) dna morza i jego podziemia oraz pokrywających je wód, a także dotyczące innych przedsięwzięć w zakresie gospodarczej eksploracji

¹⁵ L. Łukaszkuk, *Morskie prawo rybołówcze i międzynarodowa współpraca w dziedzinie rybołówstwa. Główne zasady, uwarunkowania i problemy*, Prawo Morskie 1999, tom XI, s. 35.

¹⁶ B. Janusz-Pawletta, *Zobowiązanie państw do zagwarantowania zrównoważonego użytkowania zasobów naturalnych mórz i oceanów*, Prawo Morskie 2000, tom XIV, s. 204.

¹⁷ Morskie wody wewnętrzne, archipelagowe oraz morze terytorialne pozostaje pod suwerennością poszczególnych państw. W odniesieniu do strefy przyległej, wyłącznej strefy ekonomicznej oraz szelfu kontynentalnego jurysdykcja jest ograniczona. Jej zakres wyznaczają określone prawa suwerenne (np.: prawo do badania, eksploatacji i ochrony zasobów naturalnych w wyłącznej strefie ekonomicznej) oraz prawa przyznane wszystkim państwom (np.: prawo nieszkodliwego przepływu przez morze terytorialne). Teren morza pełnego oraz obszaru znajduje się poza jurysdykcją państw.

¹⁸ K. Korzeniowski, *Ochrona ...*, *op.cit.*, s. 11.

¹⁹ Art. 192 i art. 193 Konwencji o prawie morza.

i eksploatacji strefy²⁰. Uwzględniając najlepsze dostępne państwu nadbrzeżnemu dane naukowe, zapewnia ono ochronę żywych zasobów wyłącznej strefy ekonomicznej przed niebezpieczeństwem przełowienia poprzez stosowanie właściwych środków w celu ich zachowania oraz właściwego gospodarowania nimi. W razie potrzeby państwo nadbrzeżne i właściwe organizacje międzynarodowe, zarówno subregionalne, regionalne, jak i światowe, współpracują ze sobą dla osiągnięcia tego celu. Środki takie zmierzają również do utrzymania lub odtworzenia populacji poławianych gatunków na poziomie zapewniającym stałą, maksymalną wydajność, określoną z uwzględnieniem odpowiednich czynników środowiskowych i gospodarczych, łącznie z gospodarczymi potrzebami nadbrzeżnych społeczności rybackich i szczególnymi wymaganiami państw rozwijających się, oraz z uwzględnieniem metod łowienia, wzajemnej zależności stad, a także wszelkich powszechnie zalecanych minimalnych międzynarodowych standardów subregionalnych, regionalnych lub światowych²¹.

W Konwencji o prawie morza zagwarantowano wolność rybołówstwa na morzu pełnym, czyli na wszystkich częściach morza, które nie należą ani do wyłącznej strefy ekonomicznej, morza terytorialnego lub do wód wewnętrznych państwa, ani do wód archipelagowych państwa archipelagowego²². Ustalając wielkość dopuszczalnego połowu i określając inne środki dla zachowania żywych zasobów morza pełnego, państwa stosują środki zmierzające, według najlepszych posiadanych przez państwa danych naukowych, do utrzymania lub odtworzenia populacji poławianych gatunków na poziomie zapewniającym stałą, maksymalną wydajność określoną z uwzględnieniem odpowiednich czynników środowiskowych i gospodarczych, łącznie ze szczególnymi wymaganiami państw rozwijających się oraz z uwzględnieniem metod połowów, wzajemnej zależności stad, a także wszelkich powszechnie zalecanych minimalnych międzynarodowych standardów subregionalnych, regionalnych lub światowych. Uwzględniają wpływ tych środków na gatunki współżyjące z gatunkami poławianymi lub zależne od nich, w celu utrzymania lub odtworzenia populacji takich gatunków współżyjących lub zależnych powyżej poziomu, przy którym ich reprodukcja mogłaby być poważnie zagrożona²³.

²⁰ B. Janusz-Pawletta, *Zobowiązanie państw...*, *op.cit.*, s. 18–19.

²¹ Art. 61 ust. 1 i 2 Konwencji o prawie morza.

²² Art. 87 ust. 1 e) Konwencji o prawie morza. Oprócz wolności łowienia ustanowiono również wolność: żeglugi, przelotu, układania podmorskich kabli i rurociągów, budowania sztucznych wysp oraz innych instalacji dozwolonych przez prawo międzynarodowe, badań naukowych.

²³ Art. 119 ust. 1 Konwencji o prawie morza.

3.3. CHARAKTERYSTYKA WSPÓLNEJ POLITYKI RYBOŁÓWSTWA

Wspólna Polityka Rybołówstwa samodzielnie jest prowadzona od 1976 r. Wcześniej była częścią Wspólnej Polityki Rolnej. Podstawą prawną działania Wspólnej Polityki Rybołówstwa są art. 32–38 TWE²⁴. Pierwsze regulacje wspólnotowe w obszarze rybołówstwa przeprowadzono w 1970 r., jednak dopiero w 1976 r. Komisja Europejska wyodrębniła Dyрекcję Generalną ds. Rybołówstwa, podkreślając w ten sposób różnice pomiędzy rolnictwem a rybołówstwem²⁵.

Wspólna Polityka Rybołówstwa staje w obliczu konieczności rozwiązania złożonych problemów sporej grupy ludzi utrzymujących się z połowu ryb, jak również konieczności ochrony zasobów łowisk narażonych na coraz dotkliwszą eksploatację. Polityka ta była i pozostaje nadal przedmiotem kontrowersji między państwami członkowskimi Unii Europejskiej. Wśród podstawowych zasad tej polityki wymienić należy: zasadę jednakowego dostępu do zasobów basenu europejskiego, racjonalizację zdolności połowowych państw członkowskich w celu ochrony zasobów mórz oraz wspólną organizację rynku handlu zasobami mórz²⁶. Wspólna Polityka Rybołówstwa obejmuje ochronę, zarządzanie oraz eksploatację żywych zasobów wodnych, akwakultury oraz przetwarzanie i obrót produktami rybołówstwa i akwakultury, gdy działalność taka prowadzona jest na terytorium państw członkowskich lub na wodach wspólnotowych, lub przez wspólnotowe statki rybackie, albo też, bez uszczerbku dla głównej odpowiedzialności państwa bandery, przez obywateli państw członkowskich. Wspólna Polityka Rybołówstwa zapewnia spójne środki dotyczące:

- ochrony,
- zarządzania i eksploatacji żywych zasobów wodnych,
- ograniczenia wpływu rybołówstwa na środowisko,
- warunków dostępu do wód i zasobów,
- polityki strukturalnej i zarządzania zdolnością floty,
- kontroli i egzekwowania,
- akwakultury,
- wspólnej organizacji rynków oraz stosunków międzynarodowych.

Wspólna Polityka Rybołówstwa zapewnia taką eksploatację żywych zasobów wodnych, która gwarantuje zrównoważone warunki ekonomiczne, środowiskowe i społeczne. W tym celu Wspólnota stosuje ostrożne podejście poprzez podjęcie środków mających na celu ochronę i utrzymanie żywych zasobów wodnych, zapewnienie ich zrównoważonej eksploatacji oraz zminimalizowanie wpływu działalności połowowej na ekosystemy morskie. Celem jej jest stop-

²⁴ Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską z 25.03.1957 r. – zwany dalej TWE.

²⁵ *Encyklopedia Unii Europejskiej*, red. K. Wojtaszczyk, Warszawa 2004, s. 457.

²⁶ J. Justyński, *Podstawy prawne polityk gospodarczych Unii Europejskiej na tle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości*, Toruń 2004, s. 225–226.

niowe wdrażanie podejścia do zarządzania rybołówstwem na podstawie ekosystemu. Wspólnota dąży również do przyczyniania się do skutecznej działalności połowowej w ramach sprawnego i konkurencyjnego przemysłu rybołówstwa i akwakultury, zapewniając uczciwe standardy życiowe dla tych, którzy są zależni od działalności połowowej, i biorąc pod uwagę interesy konsumentów. Wspólna Polityka Rybołówstwa kieruje się następującymi zasadami: jasno zdefiniowane obowiązki na poziomie wspólnotowym, krajowym i lokalnym; proces podejmowania decyzji oparty na przesłankach naukowych i dostarczający wyniki w wymaganym okresie; duży udział uczestników sektora na wszystkich etapach polityki, od koncepcji do wdrożenia; zgodność z innymi politykami wspólnotowymi, w szczególności z polityką środowiskową, społeczną, regionalną, rozwoju, zdrowia oraz ochrony konsumenta²⁷.

W ramach rozwiązań dotyczących podejmowania decyzji oraz konsultacji utworzono Komitet Naukowy, Techniczny i Ekonomiczny ds. Rybołówstwa (STECF)²⁸, który sporządza coroczne sprawozdania na temat: sytuacji w odniesieniu do zasobów rybołówstwa Wspólnoty Europejskiej; gospodarczych konsekwencji sytuacji tych zasobów; zmian w działalności połowowej, z uwzględnieniem czynników biologicznych, ekologicznych, technicznych i ekonomicznych; innych czynników ekonomicznych mających wpływ na rybołówstwo²⁹.

Prace komisji wspiera ponadto w obszarze Bałtyku założony w 2006 r. Regionalny Komitet Doradczy Morza Bałtyckiego (BS RAC). W jego skład wchodzi przedstawiciele sektora rybołówstwa i innych grup interesów, na które wpływ ma Wspólna Polityka Rybołówstwa. Europejskie i krajowe organizacje reprezentujące sektor rybołówstwa i inne grupy interesów mogą proponować kandydatury członków zainteresowanym państwom członkowskim. Zainteresowane państwa członkowskie uzgadniają skład zgromadzenia ogólnego³⁰.

3.4. MIĘDZYKRAJOWA KOMISJA RYBOŁÓWSTWA MORZA BAŁTYCKIEGO

Od 1974 r. kwestie związane z połowami na wodach pozaterytorialnych państw przybrzeżnych były zarządzane za pośrednictwem Międzynarodowej Komisji Rybołówstwa Morza Bałtyckiego (IBSFC) – regionalnej organizacji

²⁷ Art. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 2371/2002 w sprawie ochrony i zrównoważonej eksploatacji zasobów rybołówstwa w ramach wspólnej polityki rybołówstwa (Dz.Urz. EU z 2002 r., L, Nr 358, s. 59).

²⁸ Podstawą prawną utworzenia STECF jest art. 33 rozporządzenia Rady (WE) nr 2371/2002. Komitet został utworzony decyzją Komisji z 26.08.2005 r. ustanawiającą Komitet Naukowy, Techniczny i Ekonomiczny ds. Rybołówstwa (2005/629/WE), Dz.Urz. UE z 2005 r., L., Nr 225, s. 18.

²⁹ Art. 1 ust. 3 decyzji Komisji nr 2005/629/WE.

³⁰ Patrz: art. 5 ust. 1 i 2 decyzji Rady z 19.07.2004 r. ustanawiającej Regionalne Komitety Doradcze w ramach Wspólnej Polityki Rybołówstwa (2004/585/WE); <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004D0585:PL:HTML>.

rybackiej, do której należały Unia Europejska i kraje przybrzeżne³¹. Organizacja ta zalecała podjęcie określonych środków zarządzania zasobami wspólnymi, np. roczne wielkości całkowitych dopuszczalnych połowów (TAC), plan działań dla łososia (1997), strategii zarządzania dorszem (1999) i szprotem (2000). Obecnie zagadnienia te są regulowane w sposób dwustronny, pomiędzy Unią Europejską i Rosją, co pozwala Unii bezpośrednio zarządzać połowami swych państw członkowskich, jak np. w przypadku Morza Północnego. Unia wycofała się więc z IBSFC, która tym samym zakończyła swą działalność 31.12. 2005 r.

W 1999 r. na wniosek Unii Europejskiej IBSFC zainicjowała długookresową strategię zarządzania dorszem Morza Bałtyckiego, aby walczyć z degradacją tych zasobów. W tym celu wdrożono kilka środków:

- obniżenie wielkości TAC (całkowitego dopuszczalnego połowu),
- zwiększenie minimalnych rozmiarów ryb do wyładunku,
- ograniczenie dostępu do obszarów rozmnażania,
- zwiększenie wielkości oczek sieci w wybranych narzędziach połowowych,
- ograniczenie przyłowów dorsza w połowach pelagicznych,
- obowiązek wyposażenia włoków w okno selektywne i inne.

Wskutek rozszerzenia w 2004 r. Unia Europejska, która od tej pory reprezentowała wszystkie kraje przybrzeżne poza Rosją, postanowiła zmienić strategię, poświęcając szczególną uwagę wybranym działaniom. Dzięki temu wyróżnia się dziś dwa stada populacji dorsza: na zachód i na wschód od Wyspy Bornholm, przy czym stan tego drugiego stada jest bardziej niepokojący. Poza tym rozszerzono charakter wstrzymania połowów na okres letni³².

³¹ Międzynarodowa Komisja Rybołówstwa Morza Bałtyckiego została powołana Konwencją o rybołówstwie i ochronie żywych zasobów w Morzu Bałtyckim i Beltach sporządzoną w Gdańsku 13.09.1973 r. (Dz.U. z 1974 r., Nr 32, poz. 188 z późn. zm.) – zwana konwencją gdańską. Decyzją Rady z 25.07.1983 r. Wspólnota przystąpiła do Konwencji o połowach i zachowaniu żywych zasobów w Morzu Bałtyckim i w cieśninach Belt zmienionej Protokołem z Konferencji przedstawicieli Państw-Stron Konwencji podpisanej w Warszawie 11.11. 1982 r. (Dz.Urz. UE, L z 1983 r., Nr 237, poz. 4). Konwencja gdańska została wypowiedziana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej 25.07.2005 r. (Dz.U. z 2006 r., Nr 250, poz. 1842).

³² Komisja Europejska, Rybołówstwo oraz Hodowla Ryb w Europie 2006, Nr 29, http://ec.europa.eu/fisheries/publications/magaz/fishing/mag29_pl.pdf.

4. WARUNKI WPROWADZANIA DO OBROTU PRODUKTÓW RYBOŁÓWSTWA³³

Ustalono dwa sposoby wprowadzania produktów rybnych do obrotu. Jednym z nich jest dokonywanie tego poprzez ośrodki aukcyjne lub inne instytucje bądź osoby upoważnione przez państwa członkowskie, które są odpowiedzialne za pierwsze wprowadzenie do obrotu produktów rybołówstwa wyładowanych w państwie członkowskim. Na podmioty te został wprowadzony obowiązek przedłożenia kart sprzedaży właściwym organom państwa członkowskiego, na którego terytorium nastąpiło pierwsze wprowadzenie do obrotu. Jeśli pierwsze wprowadzenie do obrotu produktów rybołówstwa wyładowanych w państwie członkowskim dokonywane jest w sposób odmienny, wyładowane produkty nie mogą zostać odebrane do czasu, gdy jeden z poniższych dokumentów zostanie przedłożony właściwym organom lub innym upoważnionym do tego instytucjom państw członkowskich, mianowicie:

- karta sprzedaży w wypadku gdy produkty zostały sprzedane lub są oferowane do sprzedaży w miejscu swojego wyładunku;
- kopia jednego z dokumentów, przewidzianych w art. 13 rozporządzenia Rady nr 2847/93, w sytuacji gdy produkty są oferowane do sprzedaży w miejscu innym niż miejsce wyładunku; karta sprzedaży musi zostać dołączona do tych kopii w momencie rzeczywistej sprzedaży;
- deklaracja przejęcia w wypadku gdy produkty nie są oferowane do sprzedaży albo gdy są przeznaczone do sprzedaży w późniejszym terminie.

Jeśli wyładunki połowów nie zostaną wprowadzone na rynek po raz pierwszy w drodze sprzedaży w centrum aukcyjnym, państwa członkowskie zapewnią, że informacje dotyczące wielkości połowów zostaną przekazane centrom aukcyjnym lub innym instytucjom upoważnionym przez państwa członkowskie.

Przedłożenie karty sprzedaży jest obowiązkiem kupującego, natomiast przedłożenie deklaracji przejęcia obejmującej wykaz wszystkich wymaganych danych jest obowiązkiem posiadacza tej deklaracji. Karty sprzedaży zawierają co najmniej następujące informacje:

- odpowiednią nazwę każdego gatunku oraz geograficzny obszar jego pochodzenia;
- w odniesieniu do wszystkich gatunków, tam gdzie to stosowane, jednostkową wielkość lub wagę, kategorię, postać, w jakiej wprowadzane są na rynek oraz świeżość;
- odpowiednią minimalną wielkość ryby;

³³ Poprzez produkty rybołówstwa należy rozumieć ryby oraz inne organizmy morskie, pozyskiwane przed podmioty zajmujące się rybołówstwem. Zasadne jest odwołanie się w tym zakresie do definicji rybołówstwa zawartej w ustawie z 19.02. 2004 r. o rybołówstwie (patrz: przypis 2), określającej działania, w ramach których pozyskiwane lub wykorzystywane są produkty rybołówstwa.

- cenę i ilość przy pierwszej sprzedaży, w odniesieniu do każdego gatunku, tam gdzie to stosowane – na podstawie jednostkowej wielkości lub wagi, kategorii, postaci, w jakiej wprowadzane są na rynek, oraz świeżości;
- tam gdzie to stosowane, miejsce przeznaczenia produktów wycofanych z rynku (produkty uboczne, spożycie przez ludzi, przechowywanie);
- nazwiska/nazwy sprzedającego i kupującego;
- datę i miejsce sprzedaży;
- tam, gdzie to możliwe, numer referencyjny umowy sprzedaży.

W wypadku gdy wyładowane produkty rybołówstwa są przeznaczone do sprzedaży w późniejszym terminie oraz gdy takie produkty mają być wprowadzone do obrotu po cenie przewidzianej w umowie lub po cenie stałej ustalonej na czas określony, państwa członkowskie prowadzą właściwe działania weryfikujące, mające na celu sprawdzenie dokładności informacji zawartych w deklaracji przejęcia i w karcie sprzedaży. Przedstawione powyżej wymogi nie dotyczą kupujących produkty, które nie są później wprowadzone na rynek, ale wykorzystane wyłącznie do celów prywatnej konsumpcji³⁴.

Państwa członkowskie obowiązane są zapewnić, że wszelkie wyładunki w państwie członkowskim będą rejestrowane. W tym celu państwa te mogą wymagać, aby wprowadzenie na rynek po raz pierwszy nastąpiło przez sprzedaż w centrum aukcyjnym³⁵. W tym miejscu warto zwrócić uwagę na fakt, że państwa członkowskie są zasadniczo zobligowane do rejestrowania wyładowywanych produktów rybołówstwa, przy czym istnieje swoboda co do formy dokonywania tej rejestracji. Nie ma obowiązku organizowania wyładunku w centrum aukcyjnym. Wówczas obowiązek sporządzenia stosownej dokumentacji spoczywa na stronach transakcji. W doktrynie wskazuje się, że sprawnie funkcjonujący rynek pierwszej sprzedaży ryb kształtuje się przez tworzenie lokalnych centrów pierwszej sprzedaży, zapewnienie przestrzegania standardów jakościowych oraz wprowadzenie jednolitych reguł i warunków handlu³⁶. Należy jednak pamiętać, że w systemie gospodarki wolnorynkowej regulacja obrotu powinna być ograniczona do niezbędnego minimum. Reguły i warunki handlu powinny być swobodnie ustalane przez strony umowy sprzedaży produktów rybołówstwa. Natomiast kontrola przestrzegania warunków jakościowych, a także sanitarno-epidemiologicznych, powinna być dokonywana przez powołane do tego, wyspecjalizowane służby.

³⁴ Art. 9 rozporządzenia Rady nr 2847/93 z 12.10.1993 r. ustanawiającego system kontroli mający zastosowanie do wspólnej polityki rybołówstwa (Dz.Urz. UE z 1993 r., L, Nr 261, s. 1).

³⁵ Art. 14 rozporządzenia Rady nr 2847/93.

³⁶ E. Sibrecht-Ośka, *op.cit.*, s. 11.

5. ORGANIZACJA RYNKÓW PRODUKTÓW RYBOŁÓWSTWA

Rozporządzeniem Rady (WE) nr 104/2000 z 17.12.1999 r. w sprawie wspólnej organizacji rynków produktów rybołówstwa i akwakultury³⁷ ustanowiono wspólną organizację rynków produktów rybołówstwa, obejmującą system cen i handlu oraz wspólne reguły konkurencji. W preambule rozporządzenia podkreślono, że wprowadzenie w życie wspólnej organizacji musi także uwzględniać fakt, że w interesie Wspólnoty leży ochrona obszarów połowowych w najszerszym możliwym zakresie; nie powinno być zatem dozwolone finansowanie środków obejmujących ilości ryb, które przekraczają ilości przydzielone państwom członkowskim.

Do produktów rybołówstwa zalicza się między innymi ryby żywe, świeże, schłodzone, mrożone, filety rybne i inne mięso rybne (również rozdrobnione) – świeże, schłodzone lub mrożone. Do wymienionych powyżej produktów mogą zostać określone wspólne normy handlowe oraz zakres tych norm. Te normy handlowe mogą w szczególności obejmować klasyfikację według jakości, wielkości lub masy, opakowanie, prezentację i etykietowanie. Produkty, do których te normy będą miały zastosowanie, nie mogą być wystawiane do sprzedaży, oferowane do sprzedaży, sprzedawane lub w inny sposób wprowadzane do obrotu, jeśli nie będą zgodne z tymi normami, z zastrzeżeniem specjalnych przepisów, które mogą być przyjęte w zakresie handlu z państwami trzecimi³⁸. Produkty, w odniesieniu do których przyjęto wspólne normy handlowe, podlegają kontroli dokonywanej przez państwa członkowskie pod kątem zgodności z tymi normami. Taka kontrola może być dokonywana na wszystkich etapach wprowadzania do obrotu i podczas transportu³⁹.

Obrót produktami rybołówstwa podlega następującym wymaganiom:

- produkty rybołówstwa są sprzedawane ze statku rybackiego tylko zarejestrowanym kupującym lub na zarejestrowanych aukcjach;
- kupujący produkty rybołówstwa ze statku rybackiego z pierwszej ręki jest zarejestrowany u władz;
- kupujący produkty rybołówstwa z pierwszej ręki przedkłada faktury lub karty sprzedaży władzom, chyba że sprzedaż ma miejsce na zarejestrowanej aukcji, która sama ma obowiązek przedkładania władzom faktur lub kart sprzedaży;
- wszystkie produkty rybołówstwa wyładowane lub przywożone do Wspólnoty bez przedłożenia władzom faktur lub kart sprzedaży i przewożone do miejsca innego niż miejsce wyładunku lub miejsce przywozu mają dokument sporządzony przez przewoźnika do momentu pierwszej sprzedaży;

³⁷ Dz. Urz. EU z 2000 r., L, Nr 17, s. 22.

³⁸ Art. 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia Rady nr 104/2000.

³⁹ Art. 3 ust. 1 rozporządzenia Rady nr 104/2000.

- osoby odpowiedzialne za pomieszczenia lub pojazdy transportowe przyjmują inspektorów i współpracują z nimi;
- jeżeli została ustalona minimalna wielkość dla danego gatunku, przedsiębiorcy odpowiedzialni za sprzedaż, magazynowanie i transport muszą być w stanie udowodnić pochodzenie geograficzne produktów.

Kupujący produkty, które nie są następnie wprowadzane do obrotu, ale używane jedynie do konsumpcji prywatnej, nie musi stosować się do wyżej określonych wymogów⁴⁰. Ryby ze stad, dla których ustalono limity połowowe, są zatrzymywane na statku lub wyladowywane, wyłącznie jeżeli: połowy zostały dokonane przez statki państwa członkowskiego dysponującego określoną kwotą, a kwota ta nie została jeszcze wyczerpana lub gatunki inne niż śledź i szprot są mieszane z innymi gatunkami i nie są sortowane ani na statku, ani przy wyladunku, a połowów dokonano włokami, niewodami duńskimi lub podobnymi narzędziami, w których rozmiar oczek jest mniejszy niż 32 mm⁴¹.

Określone powyżej wymagania należy rozpatrywać w połączeniu z uregulowaniami rozporządzenia Rady nr 2847/93 z 12.10.1993 r. ustanawiającego system kontroli mający zastosowanie do wspólnej polityki rybołówstwa, w którym między innymi sprecyzowano, jakie informacje powinny zostać umieszczone w karcie sprzedaży. Ma to na celu nie tylko kontrolę przestrzegania limitów połowowych, ale także ustanowionego systemu cen i handlu oraz wspólnych reguł konkurencji. W ten sposób gwarantowane jest między innymi rzetelne informowanie konsumenta o nabywanym przez niego produkcie, a w szczególności: gatunku, metodzie produkcji oraz obszarze połowu.

6. WIELOLETNI PLAN W ZAKRESIE ZASOBÓW DORSZA

Szczególne uregulowania dotyczą połów dorsza na podobszarach ICES 22–24 (obszar A), 25–28 (obszar B) oraz 29–32 (obszar C)⁴². W wypadku gdy na statku znajduje się dorsz w ilości przekraczającej 750 kg żywej wagi, wyladun-

⁴⁰ Art. 22 ust. 2 rozporządzenia Rady nr 2371/2002.

⁴¹ Art. 6 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 1322/2008 z 28.11.2008 r. ustalającego uprawnienia do połowów i związane z nimi warunki dla niektórych zasobów rybnych i grup zasobów rybnych mające zastosowanie do Morza Bałtyckiego w 2009 r. (Dz.Urz. UE z 2008 r., L, 345/1). Na mocy tego rozporządzenia przyznano Polsce prawo do połowu 1908 ton żywej wagi dorsza na wodach Wspólnoty Europejskiej na podobszarach 22–24, 11791 ton żywej wagi na podobszarach 25–32. Rozporządzeniem Rady (WE) nr 43/2009 z 16.01. 2009 r. ustalającym uprawnienia do połowów na 2009 r. i związane z nimi warunki dla pewnych stad ryb i grup stad ryb, stosowane na wodach terytorialnych Wspólnoty oraz w odniesieniu do statków wspólnotowych na wodach, na których wymagane są ograniczenia połowowe, przyznano Polsce limit 1628 ton żywej wagi w strefie I i IIb.

⁴² Szczegółowe oznaczenie obszarów statystycznych ICES Morza Bałtyckiego znajduje się w załączniku do rozporządzenia (EWG) nr 3880/91 z 17.12. 1991 r. w sprawie przekazywania przez państwa członkowskie prowadzące połowy na północno-wschodnim Atlantyku danych statystycznych dotyczących połowów nominalnych (Dz.Urz. EU z 1991 r., L, Nr 365, s. 1). Wybrzeże Polski objęto statystycznym obszarem ICES (Północno – Wschodni Atlantyk), rejon III d, podrejon 24–26.

ku tego dorsza można dokonywać wyłącznie w wyznaczonych portach. Każde państwo członkowskie może wyznaczyć porty wyładunku dorsza bałtyckiego w ilościach przekraczających 750 kg⁴³. Kapitan statku rybackiego zapewnia, by wszelka ilość dorsza złowionego w Morzu Bałtyckim i wyładowanego w porcie wspólnotowym była ważona przed sprzedażą lub przed przewiezieniem z portu wyładunku w inne miejsce. Waga użyta do ważenia podlega zatwierdzeniu przez właściwe organy krajowe. Wielkość uzyskana w wyniku ważenia jest zamieszczona w deklaracji, o której mowa w art. 8 rozporządzenia Rady (EWG) nr 2847/93⁴⁴.

Szczegółne uregulowania dotyczące sprzedaży dorsza wprowadzono dla następujących obszarów: cieśniny Kattegat, Morza Północnego, cieśnin Skagerrak i wschodniej części Kanału La Manche, na zachód od Szkocji oraz Morza Irlandzkiego⁴⁵. Kapitan wspólnotowego statku rybackiego lub jego przedstawiciel, przed zawinięciem do portu lub miejsca, w którym dobije do brzegu w państwie członkowskim, mając na pokładzie więcej niż jedną tonę dorsza, podaje odpowiednim władzom odnośnego państwa członkowskiego, co najmniej o cztery godziny wcześniej przed zawinięciem:

- nazwę portu lub miejsca, w którym dobije do brzegu;
- przypuszczalny czas przybycia do portu lub miejsca, w którym dobije do brzegu;
- liczbę w kilogramach żywej wagi wszystkich gatunków, przekraczających wagą 50 kg, które ma na pokładzie.

Odpowiednie władze państwa członkowskiego, do którego ma dotrzeć więcej niż jedna tona dorsza, mogą zażądać, by wyładunek znajdującego się na pokładzie połowu nie rozpoczął się przed uzyskaniem zezwolenia od stosownych władz⁴⁶. Dodatkowe obostrzenia dotyczą wyładunku we Wspólnocie ze wspólnotowego statku rybackiego ponad dwóch ton dorsza. Wyładunki takie mogą odbywać się tylko w wyznaczonych portach⁴⁷. Zabroniono przechowywania na pokładzie wspólnotowego statku rybackiego, w jakimkolwiek pojemniku, jakiegokolwiek ilości dorsza pomieszanego z innymi gatunkami organizmów morskich. Pojemniki z dorszem są sztatuowane w ładowni w taki sposób, aby były oddzielone od innych pojemników⁴⁸. Odpowiednie władze państwa członkow-

⁴³ Art. 18 ust. 1 i 2 rozporządzeniu Rady (WE) nr 1098/2007 z 18.09. 2007 r. ustanawiające wieloletni plan w zakresie zasobów dorsza w Morzu Bałtyckim oraz połowów tych zasobów, zmieniające rozporządzenie (EWG) nr 2847/93 i uchylające rozporządzenie (WE) nr 779/97 (Dz.Urz EU z 2007 r., L, Nr 248, s. 1). Morzem Bałtyckim w rozumieniu powyżej określonego rozporządzenia są rejonu ICES IIIb, IIIc oraz III d.

⁴⁴ Art. 19 rozporządzenia Rady nr 1098/2007.

⁴⁵ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1342/2008 z 18.12. 2008 r. ustanawiające długoterminowy plan w zakresie zasobów dorsza i połowów tych zasobów oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 423/2004 (Dz.Urz. UE z 2008 r., L, Nr 348, s. 20).

⁴⁶ Art. 24 ust. 1 i 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 1342/2008.

⁴⁷ Art. 25 rozporządzenia Rady (WE) nr 1342/2008.

⁴⁸ Art. 27 rozporządzenia Rady (WE) nr 1342/2008.

skiego mogą zażądać, by dowolna ilość dorsza, złapanego w każdej ze stref geograficznych, zdefiniowanych w art. 3 rozporządzenia Rady (WE) nr 1342/2008, i wyładowanej po raz pierwszy w odnośnym państwie członkowskim była zważona w obecności kontrolerów przed przetransportowaniem w inne miejsce z portu pierwszego wyładunku⁴⁹.

7. ORGANIZACJA KRAJOWEGO RYNKU RYBNEGO

7.1. UWAGI WSTĘPNE

Na gruncie prawa krajowego podstawowym aktem prawnym dotyczącym organizacji rynku rybnego jest ustawa z 22.01.2004 r. o organizacji rynku rybnego i pomocy finansowej gospodarce rybnej⁵⁰. W samej ustawie nie określono sposobu dokonywania pierwszej sprzedaży ryb. Zawarte regulacje odnoszą się do kwestii obowiązku rejestracji podmiotów skupujących produkty rybne. Nałożono na przedsiębiorcę skupującego produkty rybne obowiązek przesyłania kopii dokumentu sprzedaży okręgowemu inspektorowi rybołówstwa morskiego właściwemu ze względu na miejsce wyładunku produktów rybnych⁵¹. Postanowiono o odpowiednim stosowaniu przepisów dotyczących przetrzymywania dokumentacji związanej ze sprzedażą ryby przy skupie produktów rybnych na aukcji⁵².

W wypadku, gdy na statku rybackim znajdują się dorsze w ilości przekraczającej 750 kg żywej wagi, wyładunku należy dokonać w następujących portach: Dziwnów, Kołobrzeg, Darłowo, Ustka, Łeba, Hel, Władysławowo, Jastarnia⁵³. Kolejne ograniczenie w tym zakresie weszło w życie 22 grudnia 2008 r. i dotyczy sytuacji, gdy na pokładzie statku znajduje się jakakolwiek ilość dorszy. Wówczas wyładunku dokonuje się wyłącznie w obecności inspektora rybołówstwa morskiego, który masę wyładowanych dorszy poświadcza podpisem oraz odciskiem imiennej pieczęci na deklaracji wyładunkowo-przeładunkowej, o której mowa w art. 43 ustawy o rybołówstwie z 19.02.2004 r.⁵⁴.

⁴⁹ Art. 28 rozporządzenia Rady (WE) nr 1342/2008

⁵⁰ Dz.U. z 2004 r., Nr 34, poz. 291 z późn. zm.

⁵¹ Okręgowy inspektor rybołówstwa morskiego jest właściwym organem państwa członkowskiego, o którym mowa w rozporządzeniu Rady nr 2847/93 z 12.10.1993 r. ustanawiającego system kontroli mający zastosowanie do wspólnej polityki rybołówstwa.

⁵² Art. 5 ustawy z 22.01.2004 r. o organizacji rynku rybnego i pomocy finansowej gospodarce rybnej.

⁵³ Obowiązek taki wynika z § 24 pkt 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 4.03.2008 r. w sprawie wymiarów i okresów ochronnych organizmów morskich oraz szczegółowych warunków wykonywania rybołówstwa morskiego (Dz.U. z 2008 r., Nr 43, poz. 260 z późn. zm.). Wykaz portów znajduje się w załączniku do rozporządzenia.

⁵⁴ § 24 pkt 1 wyżej określonego rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 4.03. 2008 r.

7.2. CENTRA PIERWSZEJ SPRZEDAŻY RYB

Obecnej w Polsce funkcjonuje 5 centrów pierwszej sprzedaży ryb, a mianowicie w: Ustce, Kołobrzegu, Helu, Władysławowie i Darłowie. Pierwsze centrum pierwszej sprzedaży ryb utworzono w Ustce. Aukcja Rybna w Ustce jest podmiotem prawa prywatnego i prowadzona jest w formie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością jako Lokalne Centrum Pierwszej Sprzedaży Ryb Aukcja Rybna Ustka Sp. z o.o.

Można określić następujące kluczowe etapy przepływu ryby od momentu dostawy do momentu jej odbioru:

- przyjęcie ryby z kutra,
- przygotowanie ryby do sprzedaży (tj. sortowanie pod względem klasy jakości i wielkości, pakowanie, ważenie, załadowanie),
- sprzedaż – licytacja,
- odbiór zakupionych partii.

Za swoje usługi Aukcja Rybna pobiera prowizję zarówno od rybaka, jak i od kupującego. Prowizja ta jest doliczona do faktury sprzedaży ryby kupcowi oraz potrącona z kwoty należnej rybakowi. Po dokonaniu licytacji partie towaru są przetransportowywane do samochodów odbiorców. Należy podkreślić, że Aukcja Rybna nie jest *stricte* pośrednikiem na rynku sprzedaży ryb, gdyż jej zadaniem jest jedynie skojarzenie kupującego ze sprzedającym oraz zagwarantowanie standardów jakościowych. Do momentu zawarcia transakcji w systemie aukcyjnym aukcja jest jedynie depozytariuszem powierzonego towaru. Jednak po zakończonej licytacji fakt pośredniczenia w dokonanej transakcji dokumentowany jest wydrukiem faktur zakupu ryb od rybaków (tylko tych partii, które znalazły kupca podczas licytacji) oraz faktur sprzedaży dla kupującego⁵⁵.

8. KONTROLA PRZESTRZEGANIA ZASAD WSPÓLNEJ POLITYKI RYBOŁÓWSTWA

8.1. UWAGI WSTĘPNE

Kontrola⁵⁶ oraz wymierzanie ewentualnych sankcji podmiotom zajmującym się rybołówstwem i przetwórstwem ryb ma charakter publicznoprawny

⁵⁵ http://www.aukcja-rybna.home.pl/AukcjaRybnaUstka/index.php?s=dzialanie_aukcji

⁵⁶ Kontrolą jest obserwowanie, ustalanie czy wykrywanie stanu faktycznego, porównywanie rzeczywistości z zamierzeniami, występowanie przeciwko zjawiskom niekorzystnym i sygnalizowanie właściwym jednostkom o dokonanych spostrzeżeniach, bez decydowania jednak o zmianie kierunku działania jednostki kontrolowanej – E. O c h e n d o w s k i, *Prawo administracyjne*, Toruń 2002, s. 391.

i pozostaje w kognicji państw członkowskich. Organy wspólnotowe nie mogą przeprowadzać postępowań przeciwko indywidualnym podmiotom. Ewentualne postępowanie może być kierowane jedynie przeciwko państwu członkowskiemu, które zobowiązało się do efektywnego wdrażania zasad Wspólnej Polityki Rybołówstwa. Państwa członkowskie podejmują wszelkie właściwe środki ogólne lub szczególne w celu zapewnienia wykonania zobowiązań wynikających z niniejszego traktatu lub z działań instytucji Wspólnoty. Ułatwiają one Wspólnocie wypełnianie jej zadań. Powstrzymują się one od podejmowania wszelkich środków, które mogłyby zagrozić urzeczywistnieniu celów niniejszego traktatu⁵⁷. Zasada lojalności i szczerzej współpracy wiąże się z obowiązkiem stosowania prawa wspólnotowego w prawie krajowym, zakazem stanowienia prawa sprzecznego z przepisami prawa wspólnotowego, z obowiązkiem ścigania naruszeń prawa wspólnotowego, z odpowiedzialnością państwa za naruszenie prawa wspólnotowego, ze wspieraniem organów wspólnotowych przez udzielanie im informacji i współpracę. W grę wchodzi tutaj również obowiązki UE i WE wobec państw członkowskich, w tym między innymi wspieranie organów państw członkowskich przy wykonywaniu prawa wspólnotowego⁵⁸.

W celu zapewnienia zrównoważonego zarządzania zasobami morskimi wprowadzono wspólnotowy system zapobiegania nielegalnym, nieraportowanym i nieuregulowanym połowom (połowy NNN), ich powstrzymywania i eliminowania.⁵⁹ Wymieniono okoliczności stwarzające domniemanie, że statek rybacki prowadzi połowy NNN⁶⁰. W celu zapobiegania połowom NNN oraz odstraszenia przed nimi i ich eliminowania utrzymuje się skuteczny system inspekcji w porcie statków rybackich z państw trzecich zawijających do portów państw członkowskich⁶¹. Nałożono na państwa członkowskie obowiązek prze-

⁵⁷ Art. 10 TWE.

⁵⁸ *Traktat o Unii Europejskiej. Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską. Komentarz*, red. Z. Brodecki, Warszawa 2006, cyt. za Lex Polonica. W orzecznictwie wskazano, że państwa członkowskie zobowiązane są do: wdrożenia skutecznego systemu kontroli, inspekcji i nadzoru działań polegających na wylądunku i sprzedaży gatunków, do których odnoszą się przepisy regulujące minimalny wymagany rozmiar; stosowania sankcji odstraszących wobec osób odpowiedzialnych za naruszenia uregulowań wspólnotowych; skutecznego egzekwowania sankcji, które mogą być nakładane na osoby odpowiedzialne, w celu zapobieżenia niesłusznemu wzbogaceniu w wyniku nielegalnej działalności – patrz: Skarga Komisji Europejskiej przeciwko Królestwu Hiszpanii, Sprawa C – 189/07, Dz.Urz. UE z 2007 r., C 129/10.

⁵⁹ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1005/2008 z 29.09. 2008 r. ustanawiające wspólnotowy system zapobiegania nielegalnym, nieraportowanym i nieuregulowanym połowom oraz ich powstrzymywania i eliminowania, zmieniające rozporządzenia (EWG) nr 2847/93, (WE) nr 1936/2001 i (WE) nr 601/2004 oraz uchylające rozporządzenia (WE) nr 1093/94 i (WE) nr 1447/1999 (Dz.Urz. UE z 2008 r., L, Nr 286, s. 1).

⁶⁰ Dotyczy to między innymi sytuacji, gdy statek utrudniał pracę inspektorów podczas wykonywania ich obowiązków związanych ze sprawdzaniem zgodności z obowiązującymi środkami ochrony i zarządzania lub pracę obserwatorów podczas wykonywania ich obowiązków związanych ze sprawdzaniem zgodności z obowiązującymi przepisami Wspólnoty lub z naruszeniem obowiązującego prawodawstwa wziął na pokład niewymiarowe ryby, dokonywał ich przeladunku lub je wylądował.

⁶¹ Art. 4 ust. 1 rozporządzenie Rady (WE) nr 1005/2008.

prowadzenia inspekcji w swoich wyznaczonych portach w odniesieniu do co najmniej 5% operacji wyladunku i przeładunku dokonywanych każdego roku przez statki rybackie z państw trzecich, zgodnie z poziomami referencyjnymi ustalonymi przy zastosowaniu procedury, o której mowa w art. 54 ust. 2, zgodnie z zasadami zarządzania ryzykiem, bez uszczerbku dla wyższych progów przyjętych przez regionalne organizacje zarządzania rybołówstwem⁶². W celu zapewnienia przestrzegania wszelkich obowiązujących przepisów każde państwo członkowskie, w ramach swojego terytorium i na wodach morskich będących pod jego władzą lub jurysdykcją, monitoruje, przeprowadza inspekcje i prowadzi stały nadzór wszelkiej działalności w sektorze rybołówstwa, w szczególności samego prowadzenia połowów, przeładunków, wyladunków, wprowadzania do obrotu, transportu i przechowywania produktów rybołówstwa oraz prowadzi rejestrację wyladunków i sprzedaży. Państwa członkowskie podejmują, uwzględniając swoją konkretną sytuację, niezbędne środki w celu zapewnienia na swoim terytorium i na wodach morskich będących pod jego władzą lub jurysdykcją jak najlepszą kontrolę⁶³.

8.2. WSPÓLNOTOWA AGENCJA KONTROLI RYBOŁÓWSTWA

Na szczeblu unijnym w 2005 r. powołano Wspólnotową Agencję Kontroli Rybołówstwa (CFCA⁶⁴), aby koordynować operacyjną współpracę w zakresie działań podejmowanych przez państwa członkowskie, mających na celu kontrolę i inspekcję rybołówstwa. Pomoc w koordynacji działań ma zapewniać efektywne i jednolite wdrażanie zasad Wspólnej Polityki Rybołówstwa⁶⁵. Do zadań CFCA należy:

- koordynacja działań państw członkowskich mających na celu kontrolę i inspekcję w zakresie Wspólnej Polityki Rybołówstwa,
- organizowanie rozmieszczenia kontroli i inspekcji dokonywanych przez państwa członkowskie,
- pomaganie państwu członkowskim w wymianie informacji i składaniu raportów Komisji Europejskiej i podmiotom trzecim,
- pomaganie państwu członkowskim w efektywnym i jednolitym wdrażaniu zasad Wspólnej Polityki Rybołówstwa,
- wnoszenie wkładu w poszukiwanie i rozwijanie nowych technik kontroli i inspekcji,

⁶² Art. 9 ust. 1 rozporządzenie Rady (WE) nr 1005/2008. W art. 9 ust. 2 tegoż rozporządzenia określono statki rybackie, które są poddawane inspekcjom we wszystkich przypadkach.

⁶³ Art. 2 rozporządzenia Rady nr 2847/93 z 12.10.1993 r. ustanawiającego system kontroli mający zastosowanie do wspólnej polityki rybołówstwa (Dz.Urz. UE z 1993 r., L, Nr 261, s. 1).

⁶⁴ The Community Fisheries Control Agency.

⁶⁵ <http://www.cfca.europa.eu/>

- wnoszenie wkładu w szkolenia inspektorów i wymiany praktyk przynoszących najlepsze rezultaty,
- koordynacja operacji mających na celu zwalczanie nielegalnego, nieraportowanego i nieuregulowanego połowu⁶⁶.

8.3. OKRĘGOWI INSPEKTORZY RYBOŁÓWSTWA MORSKIEGO

Organami administracji rybołówstwa morskiego są: minister właściwy do spraw rybołówstwa, okręgowi inspektorzy rybołówstwa morskiego – jako organy administracji niezespoliczonej⁶⁷. Obecnie działem administracji rządowej jakim jest rybołówstwo, kieruje Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi⁶⁸. Siedzibami okręgowych inspektorów rybołówstwa morskiego są: Gdynia, Słupsk i Szczecin. Terytorialny zakres działania poszczególnych inspektorów przedstawia się następująco:

1) okręgowego inspektora rybołówstwa morskiego z siedzibą w Gdyni obejmuje: terytorium i wyłączną strefę ekonomiczną Rzeczypospolitej Polskiej od wschodniej granicy państwa do południka 17°40'30" długości geograficznej wschodniej;

2) okręgowego inspektora rybołówstwa morskiego z siedzibą w Słupsku obejmuje: terytorium i wyłączną strefę ekonomiczną Rzeczypospolitej Polskiej od południka 17°40'30" długości geograficznej wschodniej do południka 15°23'14" długości geograficznej wschodniej;

3) okręgowego inspektora rybołówstwa morskiego z siedzibą w Szczecinie obejmuje:

a) terytorium i wyłączną strefę ekonomiczną Rzeczypospolitej Polskiej od południka 15°23'14" długości geograficznej wschodniej do zachodniej granicy państwa,

b) statki rybackie o polskiej przynależności wykonujące rybołówstwo morskie poza granicami polskich obszarów morskich⁶⁹.

Kontrolę przestrzegania przepisów o rybołówstwie sprawują okręgowi inspektorzy rybołówstwa morskiego za pośrednictwem inspektorów rybołówstwa morskiego, zwanych dalej inspektorami. Inspektorzy przy wykonywaniu swoich czynności współdziałają z organami Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, Inspekcji Celnej, Inspekcji Weterynaryjnej, Policji, Państwowej Straży Rybackiej, Straży Granicznej oraz z terenowymi organami ad-

⁶⁶ http://www.cfca.europa.eu/pdf/Mission_vigo.pdf

⁶⁷ Art. 50 ustawy z 19.02.2004 r. o rybołówstwie (Dz.U. z 2004 r., Nr 62, poz.574).

⁶⁸ Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z 16.11. 2007 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (Dz.U. z 2007 r., Nr 216, poz.1599).

⁶⁹ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 24.09.2004 r. w sprawie siedzib i terytorialnego zakresu działania okręgowych inspektorów rybołówstwa morskiego (Dz.U. z 2004 r., Nr 223, poz. 2267).

ministracji morskiej⁷⁰. W czasie wykonywania czynności służbowych inspektor jest uprawniony do:

- zatrzymania statku rybackiego i wejścia na jego pokład;
- kontroli dokumentów tożsamości, dziennika połowowego, dokumentu przewozowego oraz dokumentów uprawniających do wykonywania rybołówstwa morskiego, prowadzenia skupu lub przetwórstwa na morzu organizmów morskich, połowów organizmów morskich w celach naukowo-badawczych, szkoleniowych albo sportowo-rekreacyjnych, prowadzenia zarybiania oraz chowu lub hodowli ryb i innych organizmów morskich;
- sprawdzania, czy rybołówstwo odbywa się zgodnie z obowiązującymi przepisami, w tym z umowami międzynarodowymi, których Rzeczpospolita Polska jest stroną;
- kontroli narzędzi połowowych i złowionych organizmów morskich;
- kontroli pomieszczeń statków, środków transportu, magazynów, przetwórn i innych pomieszczeń służących do przechowywania organizmów morskich na lądzie;
- żądania pisemnych lub ustnych wyjaśnień;
- wykonywania innych czynności niezbędnych do przeprowadzenia kontroli, a w przypadkach uzasadnionego podejrzenia naruszenia przepisów ustawy – do zatrzymania: dokumentów, określonych w ustawie oraz organizmów morskich i narzędzi połowowych oraz ich zabezpieczenia⁷¹.

Jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie naruszenia przepisów o rybołówstwie, inspektor może zatrzymać i skontrolować oraz doprowadzić do portu polskiego statek rybacki o obcej przynależności znajdujący się w polskich obszarach morskich⁷². Inspektor może skontrolować statek rybacki o polskiej przynależności, poławiający poza polskimi obszarami morskimi, w celu stwierdzenia, czy na tym statku są przestrzegane przepisy o rybołówstwie, a także postanowienia umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną⁷³.

Dokonujący połowu organizmów morskich w polskich obszarach morskich jest obowiązany, na wezwanie inspektora, zatrzymać się i na jego żądanie umożliwić kontrolę, a w szczególności:

- udzielić niezbędnych wyjaśnień;
- przedstawić do wglądu żądane dokumenty;
- umożliwić obejrzenie złowionych organizmów morskich i narzędzi połowowych oraz sprzętu używanego do badań, a także pobranych podczas badań próbek i wykonanych analiz;
- umożliwić dokonanie wpisów w dzienniku połowowym;

⁷⁰ Art. 56 ust. 1 i 2 ustawy o rybołówstwie.

⁷¹ Art. 58 ustawy o rybołówstwie.

⁷² Art. 59 ust. 1 ustawy o rybołówstwie.

⁷³ Art. 61 ustawy o rybołówstwie.

- umożliwić korzystanie ze środków łączności;
- udzielić wszelkiej innej pomocy niezbędnej do prawidłowego przeprowadzenia kontroli.

Kapitan statku rybackiego jest obowiązany udzielać inspektorowi pomocy w czasie wykonywania przez niego czynności w zakresie nadzoru nad przestrzeganiem przepisów o rybołówstwie. Kontrolę przeprowadza się w taki sposób, aby w jak najmniejszym stopniu zakłócić prowadzenie połowów⁷⁴. Po zakończeniu kontroli inspektor sporządza protokół, który podpisują inspektor oraz podmiot kontrolowany albo inna osoba upoważniona do występowania w imieniu tego podmiotu. Kontrolowany podmiot ma prawo wnieść zastrzeżenia do treści protokołu w terminie 7 dni od dnia przedłożenia mu protokołu do podpisu. W protokole umieszcza się informację o braku zastrzeżeń albo o wniesionych zastrzeżeniach lub o odmowie podpisania protokołu⁷⁵.

Ustawowe kompetencje inspektorów pozwalają na kontrolę połowu i wprowadzania ryb do obrotu na każdym jego etapie. Kontrole mogą być dokonywane zarówno na wodzie, jak i na lądzie. Mają one bardzo szeroki zakres, gdyż ich celem jest sprawdzenie przeprowadzania połowu zgodnie z przepisami, w tym umowami międzynarodowymi, których Rzeczypospolita Polska jest stroną. Dotyczy to zatem wszelkich uregulowań związanych z rybołówstwem morskim i przetwórstwem ryb. Inspektorzy są uprawnieni do zatrzymania jednostki w celu przeprowadzenia kontroli, a w razie uzasadnionego podejrzenia naruszenia przepisów ustawy – do zatrzymania dokumentacji związanej z połowem, jak i organizmów morskich i narzędzi połowowych oraz ich zabezpieczenia. Katalog ich uprawnień ma charakter otwarty⁷⁶. Czynności te wykonują samodzielnie, bez konieczności współpracy lub uzyskania zgody innych organów. Omawiane uprawnienia pozwalają nie tylko na penalizowanie dokonanego już naruszenia przepisów, ale również wstrzymania połowu lub wprowadzenia ryb do obrotu. Warto w tym miejscu podkreślić, że inspektorzy są uprawnieni do kontrolowania środków transportu, magazynów, przetwórn i innych pomieszczeń służących do przechowywania organizmów morskich na lądzie. Wydaje się, że stworzenie sprawnej organizacji okręgowych inspektoratów rybołówstwa i pracy samych inspektorów pozwoliłoby na skuteczne i jednolite kontrolowanie realizacji założeń Wspólnej Polityki Rybołówstwa. Współdziałanie z innymi służbami nadawałoby przeprowadzonym kontrolom wszechstronny zakres. W wypadku utrudniania pracy inspektorom są oni uprawnieni do zwrócenia się o pomoc do policji. Przykładowo można podać efekty działań Okręgowego Inspektoratu Rybołówstwa Morskiego w Gdyni⁷⁷:

⁷⁴ Art. 60 ust. 1–3 ustawy o rybołówstwie.

⁷⁵ Art. 62 ust. 1–4 ustawy o rybołówstwie.

⁷⁶ W art. 58 pkt 7 ustawy o rybołówstwie przewidziano, że uprawnieni są do wykonywania innych czynności niezbędnych do przeprowadzenia kontroli.

⁷⁷ Dane umieszczone na stronie: http://www.oirm.gdynia.pl/index_pliki/Page595.htm

Rok	Liczba wydobytego kłusowniczego sprzętu połowowego	Liczba nałożonych kar	Kwota nałożonych kar (zł)	Liczba kontroli statków rybackich
2006	156 zestawów sieci	47	143 700	1541
2007	129 zestawów sieci	68	157 600	1463

9. PLANOWANE ZMIANY W ORGANIZACJI KRAJOWEGO RYNKU RYBNEGO

Zmiany w zakresie regulacji pierwszej sprzedaży ryb zawarte są w ustawie z 5.12.2008 r. o organizacji rynku rybnego⁷⁸. Osobny rozdział został poświęcony pierwszej sprzedaży produktów rybnych. Warto zwrócić uwagę na zawarcie w tej ustawie uregulowań dotyczących kodeksu dobrej praktyki rybackiej. W projekcie rządowym, oprócz obowiązku wystawienia karty sprzedaży, deklaracji przyjęcia, wskazania okresu przechowywania karty sprzedaży, postanowiono dodatkowo, że w przypadku dorszy pochodzących z połowów w Morzu Bałtyckim pierwsza sprzedaż odbywa się wyłącznie w centrum pierwszej sprzedaży ryb. Jeżeli w danym porcie lub przystani rybackiej nie znajduje się centrum pierwszej sprzedaży ryb, o którym mowa powyżej, może się odbywać tylko wtedy, gdy dany port lub przystań rybacka są wyznaczone do wyładunku dorszy przez ministra właściwego do spraw rybołówstwa⁷⁹. Treść omawianego

⁷⁸ 19.01.2009 r. Prezydent RP wniósł wniosek do Trybunału Konstytucyjnego z prośbą o zbadanie zgodności z Konstytucją RP ustawy z 5.12. 2008 r. o organizacji rynku rybnego.

⁷⁹ W uzasadnieniu projektu wskazano, że określona powyżej rola centrów pierwszej sprzedaży ma, oprócz zapewnienia właściwych warunków weterynaryjno-sanitarnych, przyczynić się do eliminacji z rynku produktów pochodzących z nielegalnych lub nieraportowanych połowów, co, jak pokazuje praktyka funkcjonowania działających obecnie centrów, powinno mieć wpływ na wzrost cen osiągniętych przez producentów. Podkreślono, że projektowane rozwiązanie nie będzie prowadziło do „monopolizacji” rynku dorsza. Obligatoryjne będzie bowiem jedynie miejsce sprzedaży, natomiast prowadzenie transakcji pierwszej sprzedaży w centrach w systemach sprzedaży sesyjnej lub aukcyjnej pozwoli zachować rybakom wpływ na wybór nabywcy i akceptować cenę transakcji. Wskazano, że ustanawiane zakazy połowowe świadczą, że dotychczasowy system kontroli połowów dorsza okazał się niewystarczający. W uzasadnieniu podkreślono, że projektowany przepis, choć ogranicza swobodę działalności gospodarczej w zakresie pierwszego etapu obrotu dorszem, jest niezbędny ze względu na ochronę żywych zasobów morza i ograniczanie nieuczciwej konkurencji wśród armatorów połowiących dorsza oraz przedsiębiorców zajmujących się jego obrotem i przetwórstwem. W art. 20 Konstytucji RP wyrażona została zasada wolności gospodarczej, a jedyne przesłanki jej ograniczenia określa art. 22 Konstytucji RP, zgodnie z którym ograniczenie wolności działalności gospodarczej jest dopuszczalne tylko w drodze ustawy i tylko ze względu na ważny interes publiczny. Biorąc więc pod uwagę, że gwarantowana konstytucyjnie wolność gospodarcza nie ma charakteru prawa absolutnego, za dopuszczalne należy uznać ograniczenie wprowadzane w projektowanej ustawie. Wskazane wyżej wartości ochrony żywych zasobów morza, ograniczenia nieuczciwej konkurencji oraz stworzenia właściwych warunków prowadzenia pierwszej sprzedaży ryb tego gatunku stanowią bowiem ważny interes publiczny w rozumieniu art. 22 Konstytucji RP. Zachowana jest zatem zasada proporcjonalności ingerencji

przepisu została zmieniona w czasie prac legislacyjnych. Zgodnie z obecnym brzmieniem art. 23 ustawy z 5.12.2008 r. o organizacji rynku rybnego, w przypadku gatunków ryb, których zasoby wymagają wzmoczonej ochrony lub wzmoczonego nadzoru, pierwsza sprzedaż odbywa się wyłącznie w centrum pierwszej sprzedaży lub innym miejscu pierwszej sprzedaży określonym przez ministra właściwego do spraw rybołówstwa. Przepisów ust. 1 nie stosuje się do pierwszej sprzedaży ryb pochodzących z połowów prowadzonych przez statki rybackie bezpokładowe, chyba że wielkość wyładunku w przeliczeniu na masę w relacji pełnej (na żywą wagę) wynosi powyżej 300 kg. Minister właściwy do spraw rybołówstwa określi w drodze rozporządzenia:

1) gatunki ryb, których zasoby wymagają wzmoczonej ochrony lub wzmoczonego nadzoru, o których mowa w ust. 1,

2) miejsca pierwszej sprzedaży oraz czas wyładunku ryb, o których mowa w pkt 1

– mając na uwadze konieczność ochrony żywych zasobów wód i zapewnienia ich zrównoważonej eksploatacji oraz pewności obrotu⁸⁰.

W związku z powyższymi uwagami dotyczącymi okręgowych inspektorów rybołówstwa morskiego i zakresu uprawnień inspektorów zasadne wydaje się zastanowienie nad celowością dalszego ograniczania miejsc pierwszej sprzedaży ryb, w tym dorsza. Niewątpliwie takie działanie znajduje podstawę w uregulowaniach unijnych, w których przewidziana jest możliwość wprowadzenia obowiązku sprzedaży ryb w trybie aukcyjnym. Można się zastanowić nad zgodnością omawianego artykułu z konstytucyjną zasadą swobody działalności gospodarczej, zasadą proporcjonalności. Wątpliwość może budzić również pozostawienie w gestii ministra określenia gatunków ryb, których sprzedaż mogłaby się odbywać poprzez centra pierwszej sprzedaży oraz inne miejsca wyznaczone przez ministra właściwego do spraw rybołówstwa. Wskazane wydaje się, żeby ograniczenia swobody działalności gospodarczej dokonywane były aktem rangi ustawowej. Zawarta w projekcie ustawy treść delegacji ustawowej jedynie w sposób ogólnikowy określiła kryteria ustanawiania określonych powyżej ograniczeń w zakresie dokonywania pierwszej sprzedaży ryb. Przedstawione wątpliwości zostaną rozstrzygnięte przed wejściem w życie omawianej ustawy, gdyż jej podpisanie Prezydent RP poprzedził złożeniem wniosku do Trybunału Konstytucyjnego.

10. WNIOSKI

Regulacje prawne odnoszące się do pierwszej sprzedaży ryb wpływają nie tylko na swobodę prowadzenia działalności gospodarczej, ale także swobodę zawierania umów. W sposób niezwykle ostrożny powinny być zatem ustanawiane wszelkie ograniczenia i obostrzenia w zakresie pierwszej sprzedaży ryb, czy ogólnie produktów rybołówstwa⁸¹. Wspólnotowy system zapobiegania połowom NNN opiera się zasadniczo na obserwacji, ewidencji i inspekcji statków. Za tzw. wychodzenie przed szereg należy więc uznać dążenia polskiego ustawodawcy do wprowadzenia obowiązku dokonywania pierwszej sprzedaży ryb za pośrednictwem aukcji rybnych lub innych miejsc wyznaczonych przez właściwego ministra. Wskazywanie w uzasadnieniu rządowego projektu ustawy, że dotychczasowe instrumenty nie przynoszą oczekiwanego rezultatu, czego efektem są nakładane na Rzeczypospolitą Polską zakazy połowowe, powinno być przede wszystkim sygnałem do zastanowienia się nad usprawnieniem dotychczasowego systemu kontroli. Istnieje bowiem stosowna baza prawna i organizacyjna. Samo dokonywanie sprzedaży przez aukcje rybne nie gwarantuje, że będą przestrzegane ograniczenia związane z rybołówstwem. W tym celu konieczne jest dokonywanie regularnych kontroli przez inspektorów, których obecność w przypadku wyładunku dorsza jest obowiązkowa. Aukcje rybne działają na podstawie zasady „non-profit”, jednakże i tak dochodzi do zwiększenia ceny sprzedaży ryby o prowizję pobieraną na pokrycie działalności aukcji. Dodatkowo godziny handlu rybą uzależniane są od godzin otwarcia aukcji. Niewątpliwie korzystanie z aukcji rybnych odciąża rybaków od czynności związanych z przygotowaniem ryby do zbycia, znalezieniem kupującego czy nawet zabezpieczeniem uiszczenia ceny za dostarczony towar. Jednakże handel za ich pośrednictwem powinien być dobrowolny. Uprawnienia dotychczas powstałych służb są wystarczające, aby zapewnić przestrzeganie przy pierwszej sprzedaży ryb nie tylko zasad Wspólnej Polityki Rybołówstwa, ale również warunków sanitarno-epidemiologicznych.

⁸¹ Na temat ograniczeń swobody gospodarczej w rybołówstwie morskim zob. M.H. Koziński, „Wolność” rybołówstwa morskiego, Prawo Morskie 2005, tom XXI, s. 309 i nast.

REGULATION AND SUPERVISION OF INITIAL FISH SALES (Summary)

The obligation to make the initial sale of fish by public auction is being introduced in Poland. However, selling fish by auction does not itself guarantee that limits on fishing are observed.

Fish auctions operate on a "non-profit" basis. However, there is still an increase in the price of fish sold by virtue of the fee taken to cover the cost of the auction. There is no doubt, however, that fish auctions free fishermen from activities connected with preparing fish for sale, with finding a buyer, and even with finding insurance to cover payment for goods supplied.

The author of the article considers that trade in fish by means of auctions should be voluntary.

The fishing system in the EU is based on observation, documentation and the inspection of vessels.